คำนำ

รายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแม่น้ำวัง แม่น้ำจาง แม่น้ำยม แม่น้ำอิง และกว๊านพะเยาฉบับนี้ เป็นการรายงานสถาณการณ์คุณภาพน้ำที่ได้จากการติดตามตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพน้ำทั้งด้านกายภาพ เคมี และแบคทีเรีย โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน และดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (Water Quality Index : WQI) ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามโครงการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน จากกรมควบคุมมลพิษ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป ได้ทราบสถานการณ์คุณภาพน้ำพร้อมทั้งเล็งเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการร่วมกันป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อรักษาและฟื้นฟูคุณภาพน้ำแม่น้ำวัง แม่น้ำจาง แม่น้ำยม แม่น้ำอิง และกว๊านพะเยาให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง

ธันวาคม 2560

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ 1

บทที่ 2 วิธีการดำเนินการ 5

บทที่ 3 คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน 12

บทที่ 4 แนวโน้มของคุณภาพน้ำ 30

บทที่ 5 สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหา 32

บทที่ 6 คุณภาพน้ำในพื้นที่พิเศษ 33

ภาคพนวก 46

บทที่ 1
บทนำ

การติดตามตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพแหล่งน้ำ เป็นกิจกรรมที่จำเป็นในการจัดการคุณภาพน้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถแสดงถึงสถานภาพของแหล่งน้ำ ได้แก่ คุณภาพน้ำทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ ตามสถานีเก็บตัวอย่างที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ และเฝ้าสังเกตว่าค่าของคุณภาพน้ำตามสถานีเก็บตัวอย่างเหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นหรือต่ำลงอย่างไรเมื่อเวลาหรือสภาพแวดล้อมของน้ำเปลี่ยนไป ทั้งนี้การเก็บตัวอย่างจะต้องมีความเข้าใจธรรมชาติของแหล่งน้ำนั้น และแหล่งกำเนิดมลพิษบริเวณใกล้เคียง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการเลือกเก็บตัวอย่างให้ได้ตัวแทนของแหล่งน้ำที่ถูกต้องและใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ งานที่เกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินจะประกอบด้วย การสำรวจและตรวจสอบคุณภาพน้ำ การเก็บรักษาตัวอย่างน้ำ การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล รวมถึงการจัดทำรายงานคุณภาพน้ำเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

ดังนั้น สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำโครงการติดตามตรวจสอบ และวิเคราะห์คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินขึ้น เพื่อเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ แนวโน้มของคุณภาพน้ำผิวดินอันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่อไป

ตารางที่ 1-1 สถานีเก็บและวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง

แม่น้ำ	จังหวัด	รหัสสถานี	ที่ตั้ง
วัง	ลำปาง	WA02	สะพานเมืองเถินร่วมใจเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ต.ล้อมแรด อ.เถิน
		WA03	จุดสูบน้ำดิบการประสบปราบ บ.หล้าหลวง อ.เมือง
		WA4.1	ฝายยาง เทศบาลนครลำปาง อ.เมือง
		WA5.1	สะพานเสตุวารี ม.1 บ.พิชัย ต.พิชัย อ.เมือง
		WA06	จุดบรรจบแม่น้ำสอย ม.2 บ.หลุก ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม
		WA07	บริเวณต้นน้ำวัง ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ
จาง	ลำปาง	JA01	ฝายบ้านวังพร้าว ต.วังพร้าว อ.เกาะคา
		JA02	ฝายบ้านน้ำโท้ง ต.นาครัว อ.แม่ทะ
		JA03	ฝายบ้านหัวเสือ ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ
		JA04	ลำน้ำท้ายอ่างเก็บน้ำแม่เมาะ บ.สบเมาะ ต.สบป้าด อ.แม่เมาะ
ยม	สุโขทัย	YO05	สะพานพระร่วง ต.ธานี อ.เมือง
		YO06	สะพานบ้านวังหินพัฒนา ต.ปากแคว อ.เมือง
		YO07	ท่าน้ำใกล้สะพานแขวน อ.สวรรคโลก
		YO08	สะพานศรีสัชนาลัย ต.หาดเสี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย
	แพร่	YO09	สะพานวังชิ้น ต.วังชิ้น อ.วังชิ้น
		YO10	สะพานพัฒนาภาคเหนือ 8 บ.น้ำโค้ง อ.เมือง
		YO11	สะพานคลองโพธิ์ บ.คลองโพธิ์ อ.เมือง
		YO12	ฝายแม่ยม ต.บ้านหนุน อ.สอง

ตารางที่ 1-1 สถานีเก็บและวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง (ต่อ)

แม่น้ำ	จังหวัด	รหัสสถานี	ที่ตั้ง
ยม	พะเยา	YO13	สะพานทางหลวงสาย 1091 ข้างหมวดการทางเชียงม่วน อ.เชียงม่วน
		YO14	สะพานแม่น้ำยม ต.นาปรัง อ.ปง
กว๊านพะเยา	พะเยา	KP01	สะพานหน้าสถานีประมงน้ำจืด อ.เมือง
		KP05	หน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อ.เมือง
		KP06	หน้าการประปา อ.เมือง
		KP07	ปากแม่น้ำอิง บริเวณสะพานขุนเดช อ.เมือง
กว๊านพะเยา	พะเยา	KP09	กลางกว๊านพะเยา อ.เมือง
		KP10	ปากคลองแม่ใส อ.เมือง
อิง	พะเยา	EI03	สะพานแม่น้ำอิง ถ.จุน-แม่ลอยไร่ อ.จุน
		EI04	สะพานแม่ร่องห้า ทางเข้าน้ำตกจำปาทอง อ.เมือง

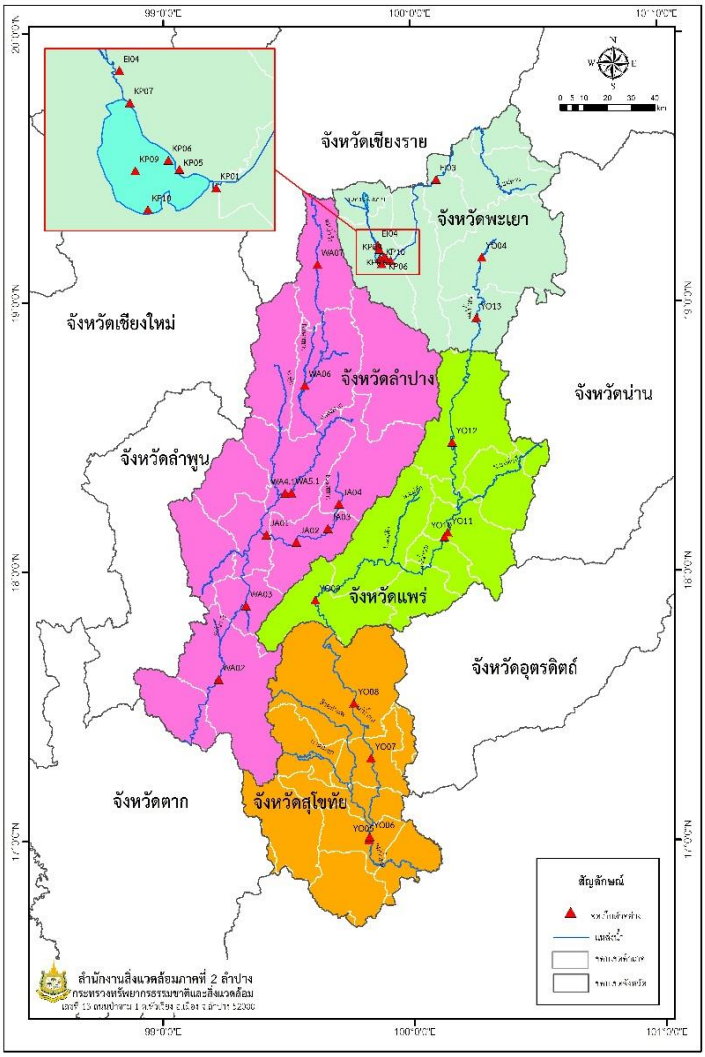

รูปที่ 1-1 แผนที่พื้นที่รับผิดชอบ และสถานีเก็บตัวอย่างของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง

บทที่ 2
วิธีการดำเนินการ

ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน หมวด 1 บททั่วไป ข้อ 1 ในประกาศ “แหล่งน้ำผิวดิน” หมายถึง แม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง ทะเลสาบ อ่างงเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนดินบนเกาะด้วย แต่ไม่รวมถึงน้ำบาดาล และในกรณีที่แหล่งน้ำนั้นอยู่ติดกับทะเลให้หมายความถึงแหล่งน้ำที่อยู่ในปากแม่น้ำหรือปากทะเลสาบ ปากแม่น้ำและปากทะเลทราบให้ถือแนวเขตตามที่กรมเจ้าท่ากำหนด

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ได้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน โดยการการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำผิวดินจำนวน 28 สถานี จำนวน 4 ครั้งต่อปี มีการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำวิกฤต 10 สถานี จำนวน 10 ครั้ง และตัวอย่างแม่น้ำสาขา 8 สถานี จำนวน 2 ครั้งต่อปี โดยดำเนินการดังนี้

1. การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวัดคุณภาพน้ำ

สำหรับการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำนั้น ให้ดำเนินการเก็บตัวอย่างให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ ดังที่ระบุไว้ในคู่มือการดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำจืดผิวดิน (กรมควบคุมมลพิษ , 2546) และประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน (ภาคผนวก ค)

1.1 วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำ

(1) แหล่งน้ำไหล ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง ให้เก็บที่จุดกึ่งกลางความกว้างของแหล่งน้ำที่ระดับกึ่งกลางความลึก ณ จุดตรวจสอบ ยกเว้นแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและแบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม ให้เก็บที่ระดับความลึก 30 เซ็นติเมตร ณ จุดตรวจสอบ ในกรณีที่ไม่สามารถเก็บที่จุดกึ่งกลางความกว้างของแหล่งน้ำได้ให้พิจารณาเก็บในจุดที่ใกล้เคียงที่สามารถดำเนินการได้

(2) แหล่งน้ำนิ่ง ได้แก่ ทะเลสาบ หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ ให้เก็บที่ระดับความลึก 1 เมตร ณ จุดตรวจสอบสำหรับแหล่งน้ำที่มีความลึกเกินกว่า 2 เมตร และให้เก็บที่จุดกึ่งกลางความลึก ณ จุดตรวจสอบสำหรับแหล่งน้ำที่มีความลึกไม่เกิน 2 เมตร ยกเว้นแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและแบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม ให้เก็บที่ระดับความลึก 30 เซนติเมตร ณ จุดตรวจสอบ

1.2 การตรวจวัดคุณภาพน้ำด้วยเครื่องมือภาคสนาม

(1) ตรวจวัดในแม่น้ำลำธารหรือแหล่งน้ำโดยตรง คือ การใช้หัววัดคุณภาพน้ำจากเครื่องมือภาคสนามจุ่มลงในน้ำ และอ่านค่าที่วัดได้ขณะนั้นโดยตรง ส่วนใหญ่จะตรวจวัดในกรณีที่ต้องลงเรือเก็บตัวอย่างน้ำ ซึ่งสามารถสัมผัสน้ำได้ในระยะใกล้ หรือใช้ตรวจสอบแหล่งน้ำตื้น

(2) ตรวจวัดบนฝั่ง คือ การตรวจวัดคุณภาพน้ำในภาชนะหรือขวดเก็บตัวอย่าง ซึ่งบรรจุตัวอย่างน้ำที่เก็บจากแหล่งน้ำนั้นๆ และตรวจวัดทันทีที่เก็บตัวอย่างขึ้นมา โดยใช้หัววัดจุ่มลงในภาชนะที่บรรจุตัวอย่างน้ำและอ่านค่าที่วัดได้ในขณะนั้น

การตรวจวัดคุณภาพน้ำภาคสนาม จะทำการตรวจวัดพารามิเตอร์ดังนี้ ความลึก อุณหภูมิของน้ำ อุณหภูมิอากาศ ความเป็นกรด-ด่าง ความนำไฟฟ้า ความเค็ม ความขุ่น ออกซิเจนละลาย โดยก่อนทำการตรวจวัดคุณภาพน้ำภาคสนาม ต้องทำการปรับเทียบความถูกต้องของเครื่องมือที่ใช้ก่อนดำเนินการ

1.3 การบันทึกข้อมูลภาคสนามในขณะที่ทำการตรวจสอบ และเก็บตัวอย่างน้ำ

ข้อมูลภาคสนาม หมายถึง ข้อมูลที่ต้องบันทึกขณะที่ทำการตรวจสอบและเก็บตัวอย่างน้ำในภาคสนาม เนื่องจากเป็นข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับการบ่งบอกถึงลักษณะของคุณภาพน้ำขณะเก็บตัวอย่าง โดยต้องจดบันทึกข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็น และรู้สึกได้บริเวณรอบๆ จุดเก็บ และข้อมูลคุณภาพน้ำภาคสนาม

1.4 การรักษาสภาพตัวอย่างน้ำและการส่งตัวอย่าง

ในการรักษาสภาพตัวอย่างเป็นการรักษาคุณสมบัติบางประการของตัวอย่างให้มีสภาพใกล้เคียงกับสภาพที่เป็นอยู่ตามปกติให้มากที่สุด ก่อนนำไปวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ โดยการรักษาสภาพตัวอย่างน้ำมี 2 วิธี ดังนี้

(1) การแช่เย็นตัวอย่างน้ำให้อยู่ในอุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส โดยแช่เย็นลงในกล่องหรือภาชนะที่บรรจุน้ำแข็ง ซึ่งควรเป็นวัสดุที่แข็งแรงพอสมควร และสามารถเก็บความเย็นได้ดี สามารถป้องกันตัวอย่างจากแสงแดด และสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก

(2) การเติมสารเคมีรักษาสภาพตัวอย่าง ตัวอย่างน้ำที่ใช้วิเคราะห์ในบางพารามิเตอร์ต้องเติมสารเคมีบางชนิดเพื่อรักษาตัวอย่าง

- เติมกรดซัลฟิวริก (H_2SO_4) เข้มข้น 2 มิลลิลิตรต่อน้ำตัวอย่าง 1 ลิตร ในการรักษาตัวอย่างที่วิเคราะห์พารามิเตอร์ COD, TN, TKN, NH_3, NO_3, TP และ FOG

- เติมกรดไนติก (HNO_3) เข้มข้น 2 มิลลิลิตรต่อน้ำตัวอย่าง 1 ลิตร เพื่อปรับ pH ให้มีค่าต่ำกว่า 2 ในการรักษาตัวอย่างที่วิเคราะห์พารามิเตอร์โลหะหนัก และ Hardness

2. ตรวจวัดคุณภาพน้ำตามดัชนีชี้คุณภาพน้ำ

การตรวจวัดคุณภาพน้ำตามดัชนีชี้คุณภาพน้ำจะทำการตรวจวัดทั้งหมด 34 ตัวชี้วัด โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มดังนี้

กลุ่ม	ดัชนีคุณภาพน้ำ
คุณภาพน้ำทั่วไป (12 ตัวชี้วัด)	อุณหภูมิอากาศ (Air Temperature)
	อุณภูมิน้ำ (Water Temperature)
	ค่าความเป็นกรดด่าง (pH)
	ความนำไฟฟ้า (Conductivity)
	ความเค็ม (Salinity)
	ความขุ่น (Turbidity)
	ออกซิเจนละลายในน้ำ (DO)
	ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD)
	สารละลายน้ำทั้งหมด (TDS)
	สารแขวนลอย (SS)
	ของแข็งทั้งหมด (TS)
	ความกระด้าง (Hardness)
แบคทีเรีย (2 ตัวชี้วัด)	ฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB)
	โคลิฟอร์มแบคทีเรียทั้งหมด (TCB)
ธาตุอาหาร (4 ตัวชี้วัด)	ฟอสฟอรัสทั้งหมด (TP)
	ไนโตรเจนในรูปแอมโมเนีย (NH_3)
	ไนโตรเจนในรูปของไนไตรท์ (NO_2)
	ไนโตรเจนในรูปของไนเตรท (NO_3)
สิ่งปนเปื้อนที่เป็นโลหะหนัก (9 ตัวชีวัด)	แคดเมียม (Cd)
	โครเมียม (Cr)
	แมงกานีส (Mn)
	นิกเกิล (Ni)
	ตะกั่ว (Pb)
	สังกะสี (Zn)
	ทองแดง (Cu)
	ปรอท (Hg)

กลุ่ม	ดัชนีคุณภาพน้ำ
สิ่งปนเปื้อนที่เป็นโลหะหนัก (ต่อ)	สารหนู (As)
สิ่งปนเปื้อนที่เป็นสารกำจัดศัตรูพืช (7 ตัวชี้วัด)	Total Organochlorine Pesticides
	DDT
	alpha-BHC
	Aldrin
	Dieldrin
	Endrin
	Heptachlor Expoxide

ในการวิเคราะห์ตัวอย่าง ตัวอย่างน้ำจะถูกนำมาทำการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 และกรมควบคุมมลพิษ

3. การบันทึก และตรวจสอบข้อมูลคุณภาพน้ำ

เมื่อดำเนินการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ และได้ผลการตรวจวิเคราะห์จากห้องปฏิบัติการแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการบันทึกข้อมูลผลคุณภาพน้ำ ทั้งข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลผลการตรวจวิเคราะห์จากห้องปฏิบัติการ และจะมีการตรวจสอบข้อมูลจากผู้รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ก่อนส่งให้เจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษตรวจทาน และยืนยันผลคุณภาพน้ำอีกครั้ง

4. การประเมินคุณภาพน้ำและการจัดทำรายงานสถานการณ์คุณภาพน้ำ

ในการประเมินผลคุณภาพน้ำจากการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินในจุดเก็บตัวอย่างน้ำที่กรมควบคุมมลพิษกำหนดนั้น จะนำผลที่ได้มาประเมินคุณภาพน้ำตามคู่มือการดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินใน 2 รูปแบบ คือ

4.1 การประเมินโดยเทียบกับค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน

เป็นการนำผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำจากห้องปฏิบัติการมาเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานเป็นรายพารามิเตอร์ ผลคุณภาพน้ำจะต้องมี

ค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ไม่สูงกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนด หากมีค่ามากกว่าแสดงว่าคุณภาพน้ำในแม่น้ำในบริเวณจุดเก็บตัวอย่างน้ำนั้น ไม่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะต้องมีมาตรการในการป้องกันการปนเปื้อนของน้ำเสียในบริเวณนั้นๆ หรือมีการฟื้นฟูคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำนั้นๆ เพื่อให้คุณภาพน้ำกลับมาเป็นปกติตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินต่อไป

4.2 การประเมินโดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index : WQI)

ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (WQI) แสดงถึงสถานการณ์ของคุณภาพน้ำในภาพรวมโดยพิจารณาจากค่าคุณภาพน้ำ 5 พารามิเตอร์ ได้แก่ ออกซิเจนละลายในน้ำ (DO) ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) แบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม (FCB) และแอมโมเนีย (NH_3) มีคะแนนอยู่ระหว่าง 0-100 โดยจัดเกณฑ์คุณภาพน้ำดังตารางที่ 2-1 และทำการวิเคราะห์ สรุป และรายงานผลข้อมูลคุณภาพน้ำเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบและนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ตารางที่ 2-1 เกณฑ์คะแนนดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index : WQI)

คะแนน	เกณฑ์คุณภาพ	ประเภท
91-100	ดีมาก	1
71-90	ดี	2
61-70	พอใช้	3
31-60	เสื่อมโทรม	4
0-30	เสื่อมโทรมมาก	5

บทที่ 3
คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน

3.1 คุณภาพน้ำโดยรวม

ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย จำนวน 5 แหล่งน้ำ ได้แก่ แม่น้ำวัง แม่น้ำยม แม่น้ำอิง แม่น้ำจาง และกว๊านพะเยา รวม 28 สถานี จำนวน 4 ครั้ง คือ

ครั้งที่	ช่วงเดือน	พ.ศ.
1	ตุลาคม – ธันวาคม	2559
2	มกราคม – มีนาคม	2560
3	เมษายน – มิถุนายน	2560
4	กรกฎาคม – กันยายน	2560

จากการประเมินเกณฑ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินใปีงบประมาณ พ.ศ.2560 เทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำ (Water Quality Index : WQI) พบว่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ **“พอใช้”** โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3-1-1

ตารางที่ 3-1-1 ผลการประเมินเกณฑ์คุณภาพน้ำโดยรวมปีงบประมาณ พ.ศ.2560 เทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำโดยรวม (WQI)

เกณฑ์คุณภาพน้ำ	ช่วงเวลาที่ตรวจวัดคุณภาพน้ำ			
	ครั้งที่ 1 ต.ค.-ธ.ค. 59	ครั้งที่ 2 ม.ค.-มี.ค. 60	ครั้งที่ 3 เม.ย.-มิ.ย. 60	ครั้งที่ 4 ก.ค.-ก.ย. 60
ดี		แม่น้ำอิง	-	-
พอใช้	-	แม่น้ำวัง แม่น้ำจาง แม่น้ำยม กว๊านพะเยา	แม่น้ำวัง	แม่น้ำวัง แม่น้ำจาง กว๊านพะเยา
เสื่อมโทรม	แม่น้ำยม แม่น้ำวัง แม่น้ำจาง แม่น้ำอิง กว๊านพะเยา	-	แม่น้ำยม แม่น้ำจาง แม่น้ำอิง กว๊านพะเยา	แม่น้ำยม แม่น้ำอิง

3.2 สรุปคุณภาพน้ำ ปัญหาคุณภาพน้ำ และแหล่งกำเนิดมลพิษที่คาดว่าเป็นสาเหตุของปัญหา

จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน พื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ในแม่น้ำวัง แม่น้ำจาง แม่น้ำยม แม่น้ำอิง และกว๊านพะเยา โดยได้ทำการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำจำนวน 4 ครั้ง รายละเอียดผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำทั้งทางด้านกายภาพ เคมี และชีวภาพของแม่น้ำแต่ละสาย ตั้งแต่ครั้งที่ 1-4 สรุปได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. แม่น้ำวัง

ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่โดยรอบแม่น้ำวังที่ไหลผ่านจังหวัดลำปาง เริ่มตั้งแต่บริเวณต้นน้ำ ได้แก่ บริเวณ อ.วังเหนือ, อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนกระจายไม่หนาแน่น บริเวณกลางน้ำ อ.เมือง จ.ลำปาง ทั้งสองฝั่งเป็นเขตชุมชนหนาแน่นและร้านอาหารริมน้ำ ส่วนบริเวณปลายน้ำ ได้แก่ อ.สบปราบ และอ.เถิน สภาพโดยรอบจะเป็นบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกรรม ในฤดูแล้งสภาพลำน้ำมีปริมาณน้ำน้อย

คุณภาพน้ำของแม่น้ำวังเฉลี่ยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) จัดอยู่ในเกณฑ์ **“พอใช้”**

พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพน้ำได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 47 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 24 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 15 และค่าการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 14 ตามลำดับ ดังรูปที่ 3-2-1 โดยเฉพาะช่วงบริเวณที่ลำน้ำไหลผ่านเขต อ.เมือง (สะพานแขวนหน้าฝายยาง) คุณภาพน้ำอยู่ในช่วงเสื่อมโทรมตลอดทั้งปี เนื่องมาจากบริเวณนี้อยู่ด้านท้ายน้ำ และก่อนถึงบริเวณมีร้านอาหารตั้งเรียงรายอยู่ริมแม่น้ำเป็นจำนวนมาก น้ำเสียจากชุมชนซึ่งไม่ผ่านการบำบัดปล่อยทิ้งลงสู่แม่น้ำโดยตรง ส่วนบริเวณอื่นจะพบปัญหาคุณภาพน้ำในช่วงที่มีปริมาณน้ำน้อย

ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนดประเภทแหล่งน้ำในแม่น้ำวัง ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2537) ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 กำหนดให้แม่น้ำวังเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 เมื่อนำผลตรวจวัดคุณภาพน้ำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 พบว่ามีพารามิเตอร์ที่ไม่ได้มาตรฐาน และส่งผลต่อคุณภาพแม่น้ำวังได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 43 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 13 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 22 และค่าการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 13 ดังรูปที่ 3-2-2

ตารางที่ 3-2-1 ผลคุณภาพน้ำแม่น้ำวัง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

รายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง		**ผลคุณภาพน้ำ**			
รหัสสถานี	**ที่ตั้ง**	**ครั้งที่ 1** ต.ค.-ธ.ค.59	**ครั้งที่ 2** ม.ค.-มี.ค.60	**ครั้งที่ 3** เม.ย.-มิ.ย.60	**ครั้งที่ 4** ก.ค.-ก.ย.60
WA02	สะพานเมืองเถินร่วมใจเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง	เสื่อมโทรม	พอใช้	พอใช้	พอใช้
WA03	จุดสูบน้ำดิบการประปาสบปราบ บ.หล้าหลวง อ.สบปราบ จ.ลำปาง	เสื่อมโทม	พอใช้	พอใช้	ดี
WA4.1	ฝายยาง เทศบาลนครลำปาง อ.เมือง จ.ลำปาง	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม
WA5.1	สะพานเสตุวารี หมู่ 1 บ.พิชัย ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง	เสื่อมโทรม	พอใช้	ดี	ดี
WA06	จุดบรรจบแม่น้ำสอย ม.2 บ้านหลุก ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง	เสื่อมโทรม	ดี	ดี	ดี
WA07	บริเวณต้นน้ำวัง ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง	-	เสื่อมโทรม	พอใช้	ดี

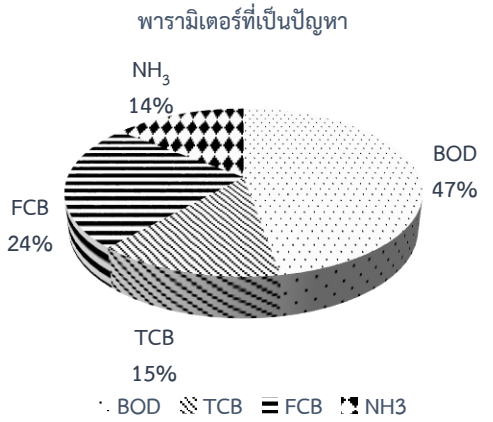

รูปที่ 3-2-1 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา และส่งผลต่อคุณภาพน้ำแม่น้ำวัง

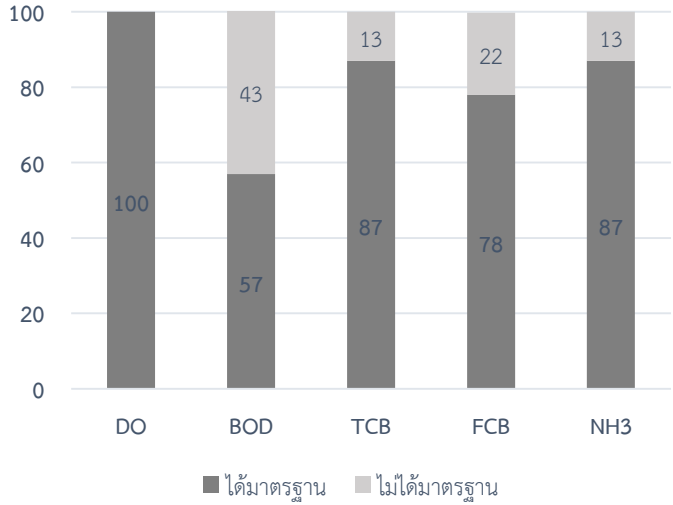

รูปที่ 3-2-2 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำแม่น้ำวังเทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3

2. ลำน้ำจาง

ลำน้ำจางหรือแม่น้ำจางเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำวัง มีต้นกำเนิดมาจากภูเขาสูงในเทือกเขาผีปันน้ำในเขตอำเภองาว และไหลมาหล่อเลี้ยงผู้คนตั้งแต่ อำเภอแม่เมาะ อำเภอแม่ทะ และไหลมาบรรจบกับแม่น้ำวังในเขตอำเภอเกาะคา แต่เดิมมาแม่น้ำสายนี้มักจะมีน้ำหลากในฤดูฝน แต่ในฤดูแล้งจะเกิดการขาดแคลนน้ำ ดั้งนั้นเพื่อแก้ปัญหานี้ ทางราชการจึงได้สร้างเขื่อนและฝายสำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้สำหรับการอุปโภคและบริโภค

ลักษณะพื้นที่โดยรอบทั่วไป เป็นบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณที่จุดเก็บตัวอย่างน้ำเป็นฝายเพื่อการชลประทานขนาดเล็ก

คุณภาพน้ำของแม่น้ำจางเฉลี่ยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) จัดอยู่ในเกณฑ์ “**พอใช้**”

พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพน้ำได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 35 ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) มาก ร้อยละ 35 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 17 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 10 และค่าการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 3 ตามลำดับ ดังรูปที่ 3-2-3 โดยเฉพาะบริเวณที่ลำน้ำนิ่ง (ฝายบ้านน้ำโท้ง อบต.นาครัว อ.แม่ทะ และ ฝายบ้านหัวเสือ ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ) คุณภาพน้ำอยู่ในช่วงพอใช้ถึงเสื่อมโทรม เกือบตลอดทั้งปี อาจเนื่องมาจากปริมาณน้ำน้อย น้ำไม่ไหลในบริเวณหน้าฝาย ทำให้เกิดการเน่าเสียและทับถมของซากพืช ส่วนบริเวณอื่นจะพบปัญหาคุณภาพน้ำในช่วงที่มีปริมาณน้ำน้อย

ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนดประเภทแหล่งน้ำในแม่น้ำจาง ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2537) ณ วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2551 กำหนดให้แม่น้ำวังเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 เมื่อนำผลตรวจวัดคุณภาพน้ำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 พบว่ามีพารามิเตอร์ที่ไม่ได้มาตรฐาน และส่งผลต่อคุณภาพแม่น้ำจางได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่

ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 63 ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 63 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 19 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 31 และค่าการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 6 ดังรูปที่ 3-2-4

ตารางที่ 3-2-2 ผลคุณภาพน้ำแม่น้ำจาง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

รายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง		**ผลคุณภาพน้ำ**			
รหัสสถานี	**ที่ตั้ง**	**ครั้งที่ 1** ต.ค.-ธ.ค.59	**ครั้งที่ 2** ม.ค.-มี.ค.60	**ครั้งที่ 3** เม.ย.-มิ.ย.60	**ครั้งที่ 4** ก.ค.-ก.ย.60
JA01	ฝายบ้านวังพร้าว ต.วังพร้าว อ.เกาะคา จ.ลำปาง	เสื่อมโทรม	ดี	เสื่อมโทรม	ดี
JA02	ฝายบ้านน้ำโท้ง อบต.นาครัว อ.แม่ทะ จ.ลำปาง	เสื่อมโทม	ดี	เสื่อมโทรม	พอใช้
JA03	ฝายบ้านหัวเสือ ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง	เสื่อมโทรม	พอใช้	เสื่อมโทรม	พอใช้
JA04	ลำน้ำท้ายอ่างเก็บน้ำแม่เมาะ บ้านสบเมาะ ต.สบป้าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง	พอใช้	ดี	เสื่อมโทรม	พอใช้

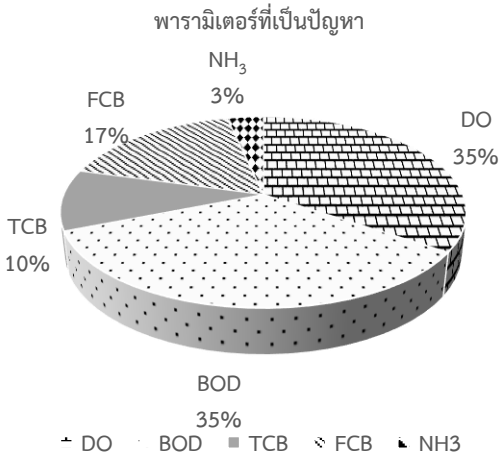

รูปที่ 3-2-3 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา และส่งผลต่อคุณภาพน้ำแม่น้ำจาง

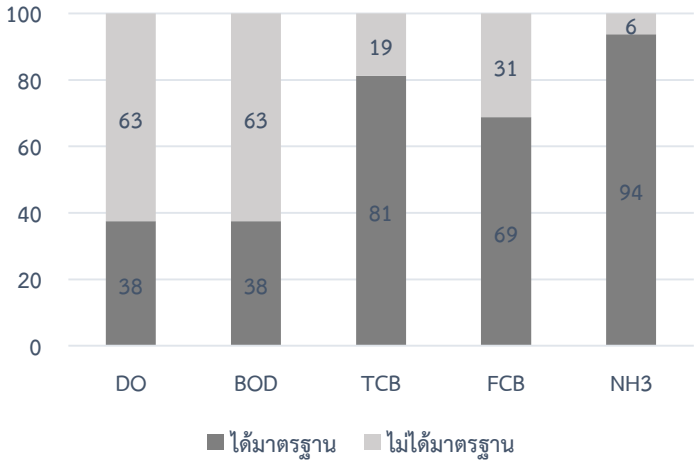

รูปที่ 3-2-4 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำแม่น้ำจางเทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2

3. แม่น้ำยม

แม่น้ำยม เป็นแม่น้ำที่มีต้นกำเนิดอยู่ในป่าดงดิบสูงชันสลับซับซ้อนบนเทือกเขาผีปันน้ำและเทือกเขาแดนลาว ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงรายพะเยา และแพร่ มีความยาวประมาณ 700 กิโลเมตร กระแสน้ำไหลผ่านที่ราบสูงของจังหวัดแพร่ สุโขทัย พิษณุโลก และพิจิตร ไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ก่อนแม่น้ำน่านจะไปรวมกับแม่น้ำปิง ที่ปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เกิดเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำสายสำคัญของพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย

คุณภาพน้ำของแม่น้ำยมเฉลี่ยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 บริเวณที่ไหลผ่านจังหวัดพะเยา แพร่ และสุโขทัย เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) จัดอยู่ในเกณฑ์ “**เสื่อมโทรม**”

พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพน้ำได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 49 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 22 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 20 ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 5 และค่าการปนเปื้อนของแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 4 ตามลำดับ ดังรูปที่ 3-2-5 โดยเฉพาะช่วงบริเวณที่ลำน้ำไหลผ่านเขตชุมชนที่หนาแน่น (สะพานพระร่วง ต.ธานี อ.เมือง จ.สุโขทัย และสะพานพัฒนาภาคเหนือ 8 บ.น้ำโค้ง อ.เมือง จ.แพร่) คุณภาพน้ำอยู่ในช่วงเสื่อมโทรมถึงเสื่อมโทรมมากตลอดทั้งปี เนื่องมาจากปริมาณน้ำน้อย การกั้นลำน้ำเป็นบางช่วงเพื่อก่อสร้างพนังกั้นน้ำริมตลิ่ง ส่วนบริเวณอื่นจะพบปัญหาคุณภาพน้ำในช่วงที่มีปริมาณน้ำน้อย และบริเวณต้นน้ำซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมจะพบปัญหาในช่วงที่น้ำหลาก อาจพัดพาเอาตะกอนหน้าดินไหลลงในแหล่งน้ำจึงทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม

ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนดประเภทแหล่งน้ำในแม่น้ำยม ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2537) ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 กำหนดให้แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 เมื่อนำผลตรวจวัดคุณภาพน้ำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 พบว่ามีพารามิเตอร์ที่ไม่ได้มาตรฐาน และส่งผลต่อคุณภาพแม่น้ำยมได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 6 ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 61 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 25 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 28 และค่าการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 6 ดังรูปที่ 3-2-6

ตารางที่ 3-2-3 ผลคุณภาพน้ำแม่น้ำยม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

รายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง		**ผลคุณภาพน้ำ**			
รหัสสถานี	**ที่ตั้ง**	**ครั้งที่ 1** ต.ค.-ธ.ค.59	**ครั้งที่ 2** ม.ค.-มี.ค.60	**ครั้งที่ 3** เม.ย.-มิ.ย.60	**ครั้งที่ 4** ก.ค.-ก.ย.60
YO05	สะพานพระร่วง ต.ธานี อ.เมือง จ.สุโขทัย	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรม
YO06	สะพานบ้านวังหินพัฒนา ต.ปากแคว อ.เมือง จ.สุโขทัย	เสื่อมโทรม	ดี	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรม
YO07	ท่าน้ำใกล้สะพานแขวน อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	ดี
YO08	สะพานศรีสัชนาลัย ต.หาดเสี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	เสื่อมโทรม	ดี	เสื่อมโทรม	ดี

ตารางที่ 3-2-3 ผลคุณภาพ แม่น้ำยม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (ต่อ)

รายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง		ผลคุณภาพน้ำ			
รหัสสถานี	**ที่ตั้ง**	**ครั้งที่ 1** ต.ค.-ธ.ค.59	**ครั้งที่ 2** ม.ค.-มี.ค.60	**ครั้งที่ 3** เม.ย.-มิ.ย.60	**ครั้งที่ 4** ก.ค.-ก.ย.60
YO09	สะพานวังชิ้น ต.วังชิ้น อ.วังชิ้น จ.แพร่	เสื่อมโทรม	ดี	ดี	เสื่อมโทรม
YO10	สะพานพัฒนาภาคเหนือ 8 บ.น้ำโค้ง อ.เมือง จ.แพร่	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม
YO11	สะพานคลองโพธิ์ บ.คลองโพธิ์ อ.เมือง จ.แพร่	เสื่อมโทรม	ดี	ดี	เสื่อมโทรม
YO12	ฝายแม่ยม ต.บ้านหนุน อ.สอง จ.แพร่	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	ดี
YO13	สะพานทางหลวงสาย 1091 ข้างหมวดการทางเชียงม่วน อ.เชียงม่วน จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	ดี	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม
YO14	สะพานแม่น้ำยม ต.นาปรัง อ.ปง จ.พะเยา	-	พอใช้	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม

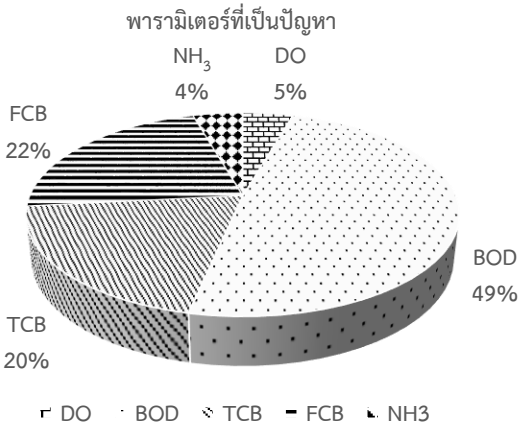

รูปที่ 3-2-5 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา และส่งผลต่อคุณภาพน้ำแม่น้ำยม

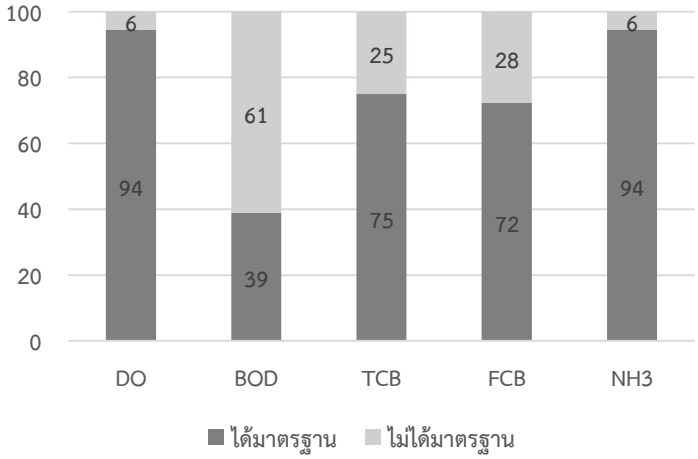

รูปที่ 3-1-3 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำแม่น้ำยม เทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3

4. กว๊านพะเยา

กว๊านพะเยาเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดพะเยา ทั้งเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญที่สุดของภาคเหนือตอนบน เป็นบึงน้ำขนาดใหญ่รูปพระจันทร์เสี้ยวเกือบครึ่งวงกลม แหว่งทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลกเมื่อประมาณ 70 ล้านปีมาแล้ว โอบล้อมดอยแม่ใจซึ่งเป็นภูเขาสูงยาว เป็นแอ่งน้ำที่รวบรวมลำห้วยต่าง ๆ 18 สาย มีเนื้อที่ประมาณ 12,831 ไร่ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลากว่า 50 ชนิด และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา

คุณภาพน้ำของกว๊านพะเยาเฉลี่ยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) อยู่ในเกณฑ์ “**พอใช้**” พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพน้ำได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 66 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 16 ค่าปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 8 ค่าการปนเปื้อนของแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 8 และค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 2 ตามลำดับ ดังรูปที่ 3.2.7 โดยเฉพาะช่วงบริเวณที่ติดกับเขตชุมชนที่หนาแน่น (หน้าสถานีประมงน้ำจืด, ปากแม่น้ำอิงบริเวณสะพานขุนเดช และปากคลองแม่ใส) คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมเกือบตลอดทั้งปี อาจเนื่องมาจากปริมาณน้ำในกว๊านพะเยามีน้อย และการปล่อยน้ำทิ้งลงในแหล่งน้ำโดยไม่ผ่านการบำบัด ส่วนบริเวณอื่นคุณภาพน้ำอยู่ในช่วงเสื่อมโทรมถึงเสื่อมโทรมมาก จะพบปัญหาคุณภาพน้ำในช่วงที่มีปริมาณน้ำน้อย ทำให้น้ำไม่หมุนเวียน เกิดการเน่าเสียและการทับถมของซากพืชที่ขึ้นอยู่ในแหล่งน้ำ

คุณภาพน้ำของน้ำกว๊านพะเยาเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 พบว่ามีพารามิเตอร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและส่งผลต่อคุณภาพแม่น้ำกว๊านพะเยาได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 9 ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 74 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 3

ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 17 และค่าการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 9 ดังรูปที่ 3-2-8

ตารางที่ 3-2-4 ผลคุณภาพน้ำกว๊านพะเยา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

รายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง		**ผลคุณภาพน้ำ**			
รหัสสถานี	**ที่ตั้ง**	**ครั้งที่ 1** ต.ค.-ธ.ค.59	**ครั้งที่ 2** ม.ค.-มี.ค.60	**ครั้งที่ 3** เม.ย.-มิ.ย.60	**ครั้งที่ 4** ก.ค.-ก.ย.60
KP01	สะพานหน้าสถานีประมงน้ำจืด อ.เมือง จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	พอใช้	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม
KP05	หน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง อ.เมือง จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	ดี	เสื่อมโทรมมาก	ดี
KP06	หน้าการประปา อ.เมือง จ.พะเยา	พอใช้	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	พอใช้
KP07	ปากแม่น้ำอิงบริเวณสะพานขุนเดช อ.เมือง จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม
KP09	กลางกว๊านพะเยา อ.เมือง จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	-	พอใช้	ดี
KP10	ปากคลองแม่ใส อ.เมือง จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	ดี	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม

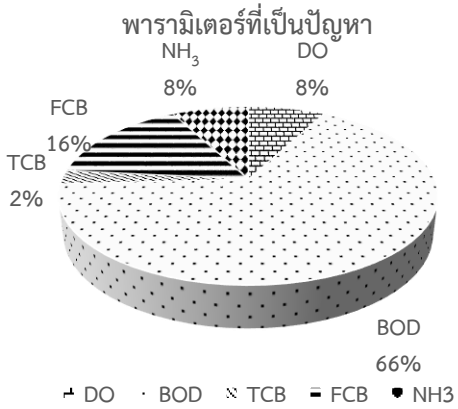

รูปที่ 3-2-7 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา และส่งผลต่อคุณภาพน้ำกว๊านพะเยา

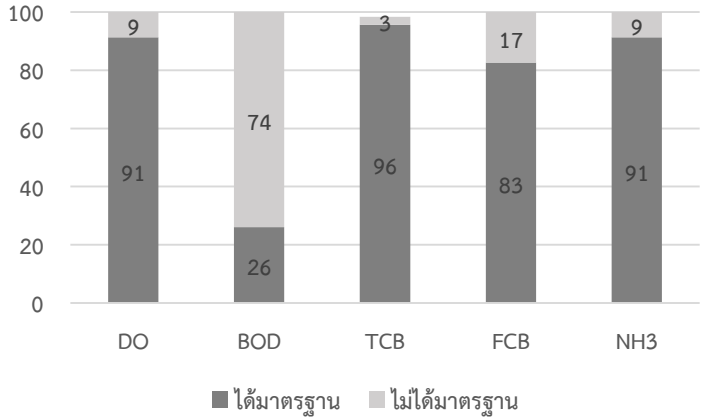

รูปที่ 3-2-8 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำ กว๊านพะเยา เทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3

5. แม่น้ำอิง

แม่น้ำอิง เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาผีปันน้ำ เป็นเพียงหนึ่งในแม่น้ำไม่กี่สายในประเทศที่ไหลย้อนขึ้นทางทิศเหนือ โดยแม่น้ำอิงไหลเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำโขง

คุณภาพน้ำของแม่น้ำอิงเฉลี่ยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 บริเวณที่ไหลผ่านจังหวัดพะเยา เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) อยู่ในเกณฑ์ **“พอใช้”**

พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพน้ำได้แก่ ค่าปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 32 ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 27 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 18ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 18 ค่าการปนเปื้อนของแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 5 ตามลำดับ ดังรูป 3-2-9 โดยเฉพาะช่วงบริเวณต้นน้ำซึ่งมีปริมาณน้ำน้อยหรือไม่มีน้ำไหลในช่วงฤดูแล้ง และไหลผ่านพื้นที่เกษตรกรรมและเขตชุมชน (สะพานบ้านร่องห้า ทางเข้าน้ำตกจำปาทอง) คุณภาพน้ำอยู่ในช่วงพอใช้ถึงเสื่อมโทรม ส่วนบริเวณอื่นจะพบปัญหาคุณภาพน้ำในช่วงที่มีปริมาณน้ำน้อย

ตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนดประเภทแหล่งน้ำในแม่น้ำอิง ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2537) ณ วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2551 กำหนดให้แม่น้ำอิงเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 เมื่อนำผลตรวจวัดคุณภาพน้ำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 พบว่ามีพารามิเตอร์ที่ไม่ได้มาตรฐาน และส่งผลต่อคุณภาพแม่น้ำอิงได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อย 88 ค่าความสกปรกในรูปอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 75 ค่าการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวม (TCB) ร้อยละ 50 ค่าการปนเปื้อนของฟีคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (FCB) ร้อยละ 50 และค่าการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 13 ดังรูปที่ 3-2-10

ตารางที่ 3-2-5 ผลคุณภาพน้ำแม่น้ำอิง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

รายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง		ผลคุณภาพน้ำ			
รหัสสถานี	**ที่ตั้ง**	**ครั้งที่ 1**	**ครั้งที่ 2**	**ครั้งที่ 3**	**ครั้งที่ 4**
		ต.ค.-ธ.ค.59	ม.ค.-มี.ค.60	เม.ย.-มิ.ย.60	ก.ค.-ก.ย.60
EI03	สะพานแม่น้ำอิง ถ.จุน-แม่ลอยไร่ อ.จุน จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	ดี	เสื่อมโทรม	พอใช้
EI04	สะพานบ้านร่องห้า ทางเข้าน้ำตกจำปาทอง อ.เมือง จ.พะเยา	เสื่อมโทรม	พอใช้	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม

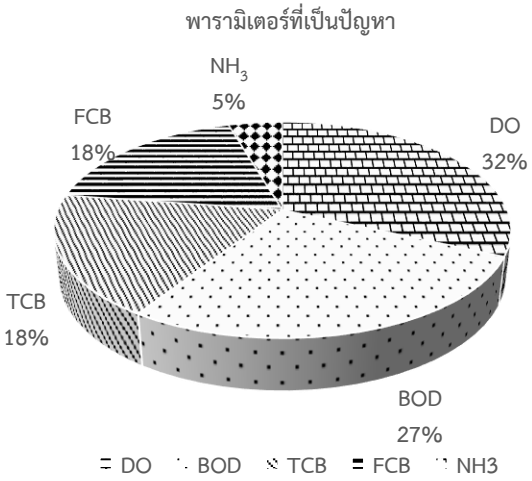

รูปที่ 3-2-9 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา และส่งผลต่อคุณภาพน้ำแม่น้ำอิง

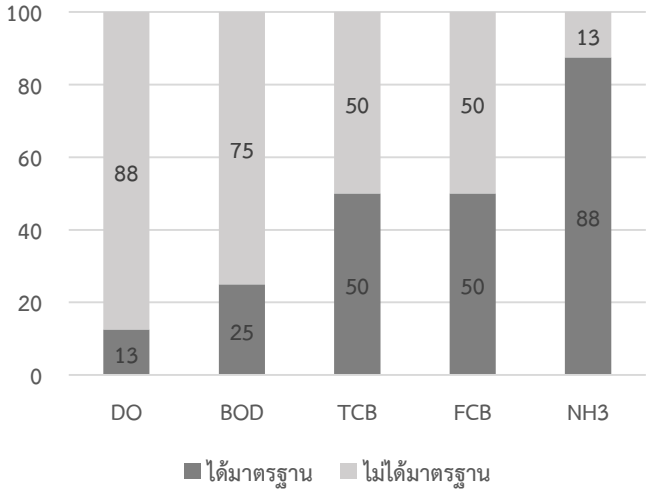

ที่ 3-1-10 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำ แม่น้ำอิง เทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2

บทที่ 4
แนวโน้มของคุณภาพน้ำ

การประเมินแนวโน้มคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำ พิจารณาจากค่าคะแนนดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (Water Quality Index : WQI) โดยนำค่าของคุณภาพน้ำ 5 พารามิเตอร์ ได้แก่ DO, BOD, TCB, FCB และ NH_3 มาคำนวณเป็นคะแนน 0-100 โดยคุณภาพน้ำแปรผันตามคะแนน คือ ค่าคะแนนยิ่งมากคุณภาพน้ำยิ่งดี ดังตารางที่ 4-1 ซึ่งคุณภาพน้ำของแต่ละแม่น้ำมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังรูปที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 ค่าดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (WQI) ย้อนหลัง 3 ปี ของแหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง

แหล่งน้ำ	คะแนน WQI					แนวโน้มคุณภาพน้ำ
	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561
แม่น้ำวัง	64	78	76	64	63	ลดลง
แม่น้ำจาง	73	80	83	68	63	ลดลง
แม่น้ำยม	68	78	72	75	58	ลดลง
กว๊านพะเยา	64	67	67	61	61	ลดลง
แม่น้ำอิง	73	70	74	70	61	ลดลง

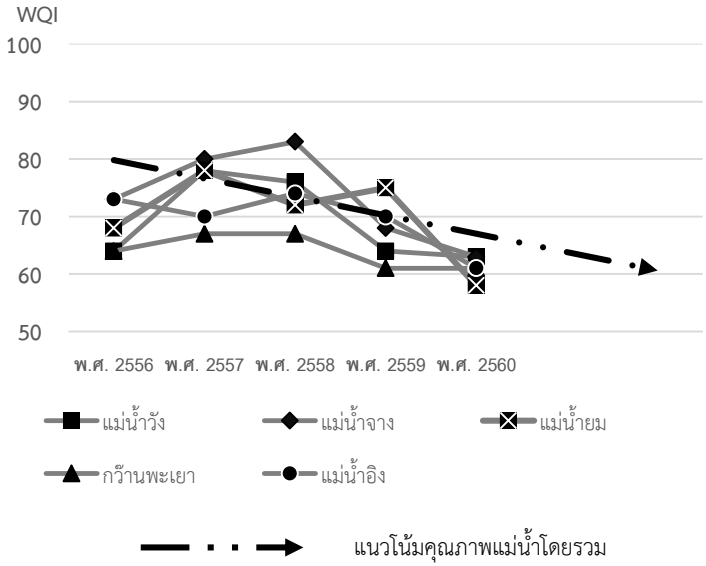

รูปที่ 4-1 กราฟแสดงแนวโน้มคุณภาพน้ำ โดยพิจารณาจากดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (WQI) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 - 2560

บทที่ 5
สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหา

1. รณรงค์ประชาชนให้ลดการใช้น้ำเพื่อลดการเกิดน้ำเสีย หรือสนับสนุนให้ใช้ถังดักไขมันเพื่อเป็นการบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น

2. สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ หรือมีพื้นที่รับผิดชอบติดแหล่งน้ำมีการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสม และถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยอาจขอรับการสนับสนุนงบประมาณผ่านแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด หรืองบประมาณจากแหล่งอื่น

3. ติดตามและผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม ดำเนินการใช้ และดูแลรักษาระบบบำบัดน้ำเสียให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวด

5. ส่งเสริมแนวทางการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังและเตือนภัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ริมแหล่งน้ำต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนการทำงานของภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็งทั้งทางวิชาการ และการปฏิบัติงาน

7. ส่งเสริมกลไกและมาตรการใหม่ๆ เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และจูงใจให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เกิดความตระหนักถึงคุณค่า และมูลค่าของระบบนิเวศ เช่น Carbon Credit, Reduction Emission from Deforestation and Forest Degradation: REDD หรือ Payment for Ecosystem Services: PES เป็นต้น

บทที่ 6
คุณภาพน้ำในพื้นที่พิเศษ

1. แม่น้ำวัง

คุณภาพแม่น้ำวังย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560) โดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำ (Water Index Quality : WQI) พบว่า แม่น้ำวังตลอดทั้งสายคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ **ดี** แม่น้ำวังตอนบน (อ.วังเหนือ ถึง อ.แจ้ห่ม) คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ **ดี** แม่น้ำวังตอนกลาง (เขต อ.เมือง) คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ **พอใช้** แม่น้ำวังตอนล่าง (อ.สบปราบ ถึง อ.เถิน) คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ **ดี** ดังรูปที่ 3

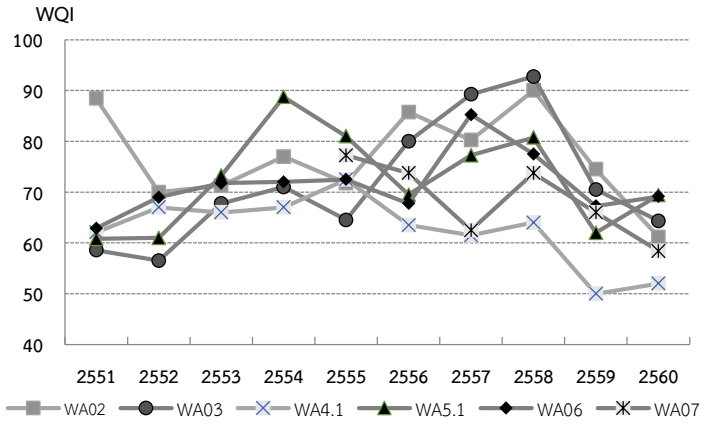

รูปที่ 6-1-1 กราฟแสดงค่าดัชนีคุณภาพน้ำแม่น้ำวังย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560)

ตารางที่ 6-1-1 แสดงรายละเอียดจุดเก็บตัวอย่างน้ำ แม่น้ำวัง

แม่น้ำ	รหัสสถานี	ที่ตั้งสถานี
แม่น้ำวัง	WA02	สะพานเมืองเถินร่วมใจเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ต.ล้อมแรด อ.เถิน จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA03	จุดสูบน้ำดิบการประปาสบปราบ บ.หล้าหลวง อ.สบปราบ จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA4.1	ฝายยาง เทศบาลนครลำปาง อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA5.1	สะพานเสตุวารี หมู่ 1 บ.พิชัย ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA06	จุดบรรจบแม่น้ำสอย ม.2 บ้านหลุก ต.วิเชตนคร อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA07	บริเวณต้นน้ำวัง ต.วังเหนือ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

คุณภาพแม่น้ำวัง ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ ดี ร้อยละ 48.21 พอใช้ ร้อยละ 42.86 และ เสื่อมโทรม ร้อยละ 8.93 ดังรูปที่ 6-1-2

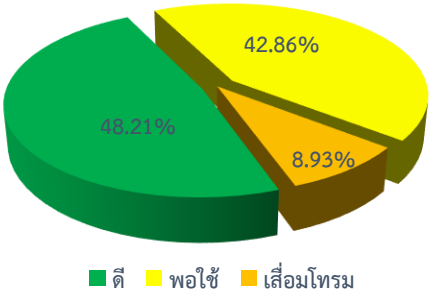

รูปที่ 6-1-2 แสดงร้อยละคุณภาพแม่น้ำวังย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560)

2. แหล่งน้ำวิกฤตและลำน้ำสาขา (แม่น้ำวังช่วงไหลผ่านเขตอำเมืองลำปาง และน้ำแม่ตุ๋ย)

คุณภาพน้ำแหล่งน้ำวิกฤตและลำน้ำสาขา (พฤศจิกายน 2559 – สิงหาคม 2560) โดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) พบว่า แม่น้ำวังตลอดทั้งสายคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ **“พอใช้”** น้ำแม่ตุ๋ยคุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ **พอใช้** ดังรูปที่ 6-2-1

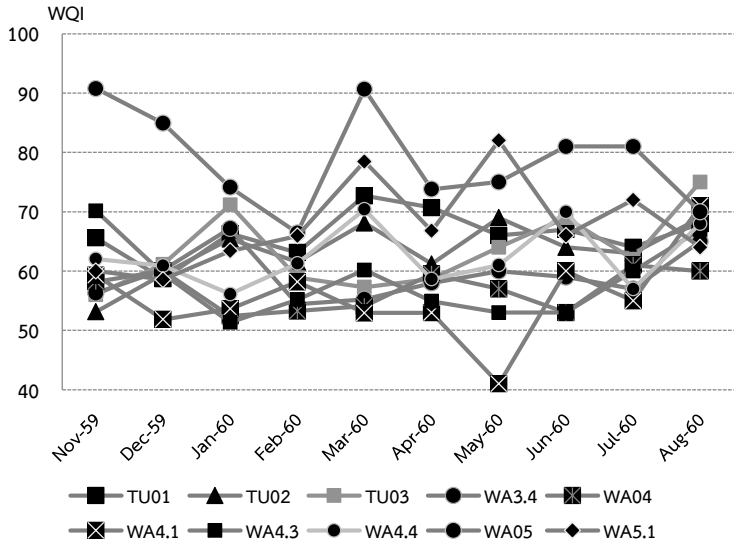

รูปที่ 6-2-1 กราฟแสดงค่าดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำวิกฤต และลำน้ำสาขา

ตารางที่ 6-2-1 แสดงรายละเอียดจุดเก็บตัวอย่างน้ำ พื้นที่วิกฤต และลำน้ำสาขา

แม่น้ำ	รหัสสถานี	ที่ตั้งสถานี
แม่น้ำวัง	WA05	สะพานเฉลิมพระเกียรติบ้านเสด็จ ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA5.1	สะพานเสตุวารี หมู่ 1 บ.พิชัย ต.พิชัย อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA4.4	สะพานเขลางค์ ต.หัวเวียง อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA4.3	สะพานรัตนโกสินทร์ 200 ปี ต.เวียงเหนือ อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA4.1	ฝายยาง เทศบาลนครลำปาง อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA04	สะพานบ้านดงพัฒนา ต.บ่อแฮ้ว อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำวัง	WA3.4	สะพานบ้านต้า ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำตุ๋ย	TU03	สะพานบ้านท่าล้อ ต.บ่อแฮ้ว อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำตุ๋ย	TU02	สะพานบ้านม่วงแงว ต.บ่อแฮ้ว อ.เมือง จ.ลำปาง
แม่น้ำตุ๋ย	TU01	สะพานบ้านทับหมาก ต.บ่อแฮ้ว อ.เมือง จ.ลำปาง

คุณภาพน้ำแหล่งน้ำวิกฤตและลำน้ำสาขา แม่น้ำวังส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ เสื่อมโทรม ร้อยละ 55.71 พอใช้ ร้อยละ 27.14 ดี ร้อยละ 14.29 และ ดีมาก ร้อยละ 2.86 ดังรูปที่ 6-2-1

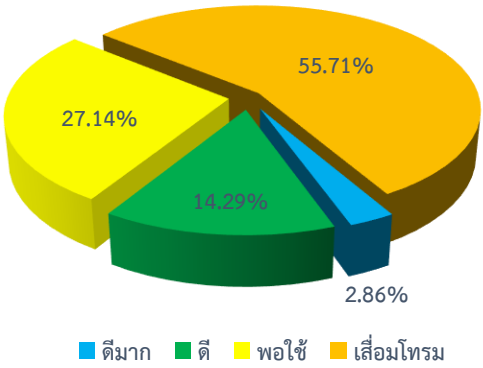

รูปที่ 6-2-1 แสดงร้อยละคุณภาพน้ำแม่วังในเขตอำเภอเมืองลำปาง

น้ำแม่ตุ๋ยส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ พอใช้ ร้อยละ 63.34 เสื่อมโทรม ร้อยละ 23.33 และ ดี ร้อยละ 13.33 ดังรูปที่ 6-2-2

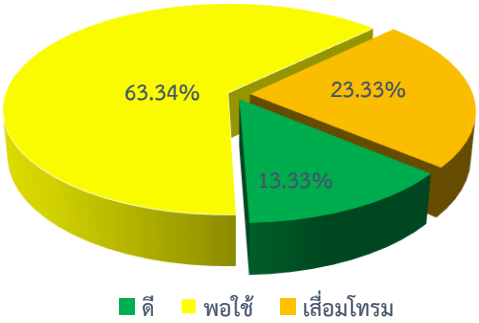

รูปที่ 6-2-2 แสดงร้อยละคุณภาพน้ำน้ำแม่ตุ๋ย

3. น้ำแม่จาง

คุณภาพน้ำแม่จางย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560) โดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) พบว่า น้ำแม่จางตลอดทั้งสายคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ “**ดี**” น้ำแม่จางตอนบน (JA04) คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ “**ดี**” น้ำแม่จางตอนกลาง (JA03) คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ **พอใช้** น้ำแม่จางตอนล่าง (JA02, JA01) คุณภาพน้ำเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ “**ดี**” ดังรูปที่ 6-3-1

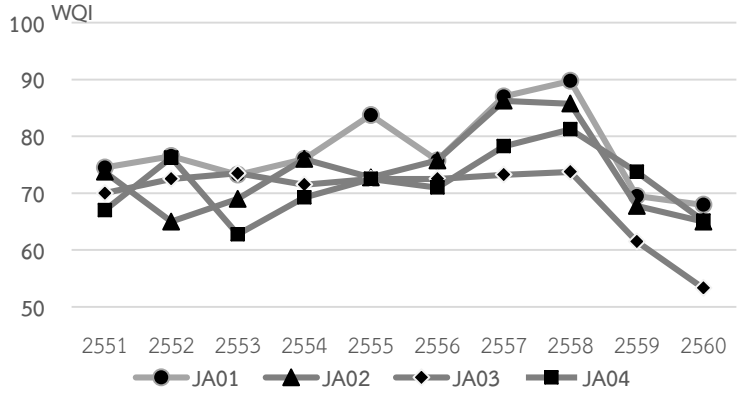

รูปที่ 6-3-1 กราฟแสดงค่าดัชนีคุณภาพน้ำน้ำแม่จางย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560)

ตารางที่ 6-3-1 แสดงรายละเอียดจุดเก็บตัวอย่างน้ำ แม่น้ำจาง

แม่น้ำ	รหัสสถานี	ที่ตั้งสถานี
แม่น้ำจาง	JA04	ลำน้ำท้ายอ่างเก็บน้ำแม่เมาะ บ้านสบเมาะ ต.สบป้าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง
แม่น้ำจาง	JA03	ฝายบ้านหัวเสือ ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง
แม่น้ำจาง	JA02	ฝายบ้านน้ำโท้ง ต.นาครัว อ.แม่ทะ จ.ลำปาง
แม่น้ำจาง	JA01	ฝายบ้านวังพร้าว ต.วังพร้าว อ.เกาะคา จ.ลำปาง

คุณภาพน้ำแม่จาง ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ ดี ร้อยละ 67.50 พอใช้ ร้อยละ 30.00 และ เสื่อมโทรม ร้อยละ 2.50 ดังรูปที่ 6-3-2

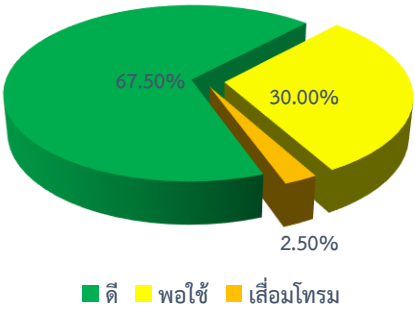

รูปที่ 6-3-2 แสดงร้อยละคุณภาพน้ำแม่จางย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2551-2560)

สรุปคุณภาพน้ำลุ่มน้ำวัง

แม่น้ำวัง คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ **“ดี”** แนวโน้มคุณภาพน้ำลดลง เนื่องจากปัญหาการปนเปื้อนความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) การปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) การปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม (FCB) ในบริเวณตอนท้ายของเขตเทศบาลนครลำปาง (บริเวณวัดเกาะ, สะพานแขวนหน้าเขื่อนยาง) มีสาเหตุจากน้ำในแม่น้ำวังมีปริมาณน้อยทำให้น้ำนิ่ง มีการปล่อยน้ำทิ้งและทิ้งขยะจากชุมชนลงสู่แม่น้ำวังโดยตรง

น้ำแม่ตุ๋ย คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ **“พอใช้”** ส่วนมากพบปัญหาการปนเปื้อนความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) ในช่วงน้ำหลากจากพื้นที่เกษตรกรรมและในช่วงหน้าแล้งจากน้ำทิ้งชุมชน และเกิดน้ำนิ่งจากฝายกั้นน้ำแม่ตุ๋ย

น้ำแม่จาง คุณภาพอยู่ในเกณฑ์ **“ดี”** แนวโน้มคุณภาพน้ำลดลง เนื่องจากปัญหาการปนเปื้อนความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) ในบริเวณตอนกลาง (ฝายบ้านหัวเสือ) และตอนท้าย (ฝายบ้านวังพร้าว) ของน้ำแม่จาง เนื่องจากสภาพโดยส่วนมากของแม่น้ำจางจะมีฝายกั้นแม่น้ำทำให้เกิดเป็น

แหล่งน้ำนิ่งซึ่งสะสมของตะกอน ความสกปรกต่างๆ สารเคมี และมีพืชน้ำขึ้นปกคลุมหนาแน่นโดยเฉพาะฝายหัวเสือ

4. ทุ่งทะเลหลวง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำสาขา จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ ทุ่งทะเลหลวง ต.บ้านกล้วย อ.เมือง จ.สุโขทัย ช่วงเดือนมีนาคม 2560 และช่วงเดือนมิถุนายน 2560 จำนวน 2 สถานี ดังตารางที่ 6-4-1 พบว่าคุณภาพน้ำทุ่งทะเลหลวงโดยรวมเมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำ (WQI) อยู่ในเกณฑ์ “**เสื่อมโทรม**”

เมื่อนำคุณภาพน้ำทุ่งทะเลหลวงไปเทียบกับมาตรฐานน้ำผิวดินประเภท 3 พบว่าพารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปของอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 50 และค่าปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 50 ตามลำดับ

สภาพโดยรอบทุ่งทะเลหลวงเป็นเขตชุมชนไม่หนาแน่น มีพื้นที่เกษตรกรรม น้ำนิ่งเกือบทั้งปี ยกเว้นช่วงหน้าฝน ทำให้เกิดการเน่าเสียและทับถมของซากพืชบริเวณท้องน้ำ มีการปนเปื้อนของค่าความสกปรกที่อยู่ในรูปอินทรีย์สาร (BOD) และค่าแอมโมเนีย (NH_3) สูง จึงทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลง ดังตารางที่ 6-4-2

ตารางที่ 6-4-1 แสดงรายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง

รหัสสถานี	พิกัดX	พิกัดY	ที่ตั้งสถานี
TL01	584392	1885057	ต้นโพธิ์ ต.บ้านกล้วย อ.เมือง จ.สุโขทัย
TL02	584451	1885508	ท่าน้ำสุขใจ ต.บ้านกล้วย อ.เมือง จ.สุโขทัย

ตารางที่ 6-4-2 ผลคุณภาพน้ำทุ่งทะเลหลวง ปี 2560

รหัสสถานี	คุณภาพน้ำ		ค่าเฉลี่ย (WQI)	คุณภาพน้ำโดยรวม	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
	ครั้งที่ 1 มี.ค. 60	ครั้งที่2 มิ.ย. 60			
TL01	62 พอใช้	58 เสื่อมโทรม	60 เสื่อมโทรม	58 เสื่อมโทรม	BOD, NH_3
TL02	61 พอใช้	52 เสื่อมโทรม	56 เสื่อมโทรม		

5. หนองเล็งทราย

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำสาขา จังหวัดพะเยา ได้แก่ หนองเล็งทราย ช่วงเดือนมีนาคม 2560 และช่วงเดือนมิถุนายน 2560 จำนวน 3 สถานี ดังตารางที่ 6-5-1 พบว่าคุณภาพน้ำหนองเล็งทรายโดยรวม เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำ (WQI) อยู่ในเกณฑ์ **“เสื่อมโทรม”**

เมื่อนำคุณภาพน้ำหนองเล็งทรายไปเทียบกับมาตรฐานน้ำผิวดินประเภท 3 พบว่าพารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปของอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 50 ค่าปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 25 และมีค่าปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 25 ตามลำดับ ดังรูปที่ 6-5-1 สภาพโดยรอบหนองเล็งทรายเป็นเขตชุมชนไม่หนาแน่น มีพื้นที่เกษตรกรรม มีการเลี้ยงวัว น้ำนิ่งเกือบทั้งปียกเว้นช่วงหน้าฝน ทำให้เกิดการเน่าเสียและทับถมของซากพืชบริเวณท้องน้ำ มีการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) และค่าความสกปรกที่อยู่ในรูปอินทรีย์สาร (BOD) สูง จึงทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ดังตาราง 6-5-2

ตารางที่ 6-5-1 แสดงรายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง

รหัสสถานี	พิกัดX	พิกัดY	ที่ตั้งสถานี
NL01	584758	2143920	ด้านเหนือหนองเล็งทราย อ.แม่ใจ จ.พะเยา
NL02	585073	2143647	กลางหนองเล็งทราย อ.แม่ใจ จ.พะเยา
NL03	586628	2139856	สถานีสูบน้ำ อ.แม่ใจ จ.พะเยา

ตารางที่ 6-5-2 ผลคุณภาพน้ำหนองเล็งทราย ปี 2560

รหัสสถานี	คุณภาพน้ำ		ค่าเฉลี่ย (WQI)	คุณภาพน้ำโดยรวม	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
	ครั้งที่ 1 มี.ค. 60	ครั้งที่2 มิ.ย. 60			
NL01	45 เสื่อมโทรม	44 เสื่อมโทรม	45 เสื่อมโทรม	45 เสื่อมโทรม	NH_3, BOD, DO
NL02	41 เสื่อมโทรม	39 เสื่อมโทรม	40 เสื่อมโทรม		
NL03	46 เสื่อมโทรม	58 เสื่อมโทรม	52 เสื่อมโทรม		

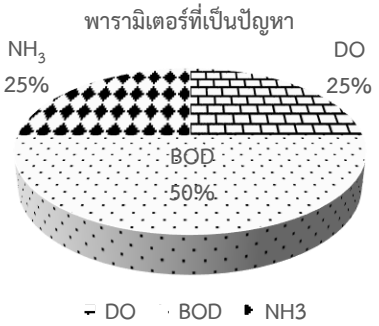

รูปที่ 6-5-1 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาและส่งผลต่อคุณภาพน้ำหนองเล็งทราย

6. แม่ต้า และห้วยแม่คำมี

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำสาขา จังหวัดแพร่ ได้แก่ แม่ต้า และห้วยแม่คำ ช่วงเดือนมีนาคม 2560 และช่วงเดือนมิถุนายน 2560 จำนวน 2 สถานี ดังตารางที่ 6-6-1 พบว่าคุณภาพน้ำแม่ต้าโดยรวม เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำ (WQI) อยู่ในเกณฑ์ “**เสื่อมโทรม**” และห้วยแม่คำมี อยู่ในเกณฑ์ “**พอใช้**”

เมื่อนำคุณภาพน้ำแม่ต้าไปเทียบกับมาตรฐานน้ำผิวดินประเภท 3 พบว่าพารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปของอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 67 และค่าปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 33 ตามลำดับ ดังรูปที่ 6-6-1

เมื่อนำคุณภาพน้ำห้วยแม่คำมีไปเทียบกับมาตรฐานน้ำผิวดินประเภท 3 พบว่าพารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ค่าปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) ร้อยละ 100

สภาพโดยรอบแม่น้ำต้า และห้วยแม่คำมีเป็นเขตชุมชนไม่หนาแน่น มีพื้นที่เกษตรกรรม น้ำนิ่งเกือบทั้งปี ยกเว้นช่วงหน้าฝน ทำให้เกิดการเน่าเสียและทับถมของซากพืชบริเวณท้องน้ำ มีการปนเปื้อนแอมโมเนีย (NH_3) สูง จึงทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ดังตางราง 6-6-2

ตารางที่ 6-6-1 แสดงรายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง

รหัสสถานี	พิกัดX	พิกัดY	ที่ตั้งสถานี
MT01	599850	2007850	สะพานหลังวัด ต.ต้าผามอก อ.ร้องกวาง จ.แพร่
KM01	651755	2033591	สะพานข้ามห้วยแม่คำมี ต.ไผ่โทน อ.ร้องกวาง จ.แพร่

ตารางที่ 6-6-2 ผลคุณภาพน้ำแม่ต้า และห้วยแม่คำมี ปี 2560

รหัสสถานี	คุณภาพน้ำ		ค่าเฉลี่ย (WQI)	คุณภาพน้ำโดยรวม	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
	ครั้งที่ 1 มี.ค. 60	ครั้งที่2 มิ.ย. 60			
MT	49 เสื่อมโทรม	55 เสื่อมโทรม	52 เสื่อมโทรม	52 เสื่อมโทรม	NH_3
KM	60 พอใช้	73 ดี	67 พอใช้	67 พอใช้	NH_3

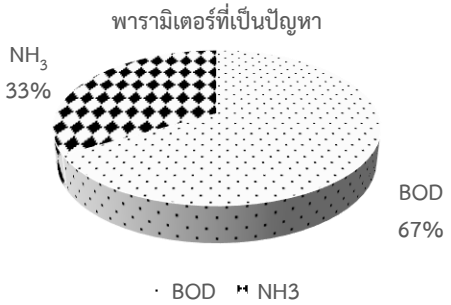

รูปที่ 6-6-1 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา และส่งผลต่อคุณภาพน้ำห้วยแม่คำมี

7. แม่น้ำอิง

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพแม่น้ำอิงช่วงเดือนมีนาคม 2560 และช่วงเดือนมิถุนายน 2560 จำนวน 1 สถานี ดังตารางที่ 6-7-1 พบว่าคุณภาพน้ำแม่อิงโดยรวมเมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำ (WQI) อยู่ในเกณฑ์ “**เสื่อมโทรม**”

เมื่อนำคุณภาพน้ำน้ำไปเทียบกับมาตรฐานน้ำผิวดินประเภท 2 พบว่าพารามิเตอร์ที่เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ค่าปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ร้อยละ 50 และค่าความสกปรกในรูปของอินทรีย์สาร (BOD) ร้อยละ 50 ดังรูปที่ 6-7-1 เนื่องด้วยสภาพ

โดยรอบเป็นพื้นที่การเกษตร น้ำนิ่งเกือบทั้งปี และมีเศษไม้อยู่ในลำน้ำ จึงทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ดังตารางที่ 6-7-2

ตารางที่ 6-7-1 แสดงรายละเอียดจุดเก็บตัวอย่าง

รหัสสถานี	พิกัดX	พิกัดY	ที่ตั้งสถานี
EI3.1	599243	2121750	สะพานข้ามน้ำอิง ต.ท่าวังทอง อ.เมือง จ.พะเยา

ตารางที่ 6-7-2 ผลคุณภาพน้ำแม่น้ำอิง ปี 2560

รหัสสถานี	คุณภาพน้ำ		ค่าเฉลี่ย (WQI)	คุณภาพน้ำโดยรวม	พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา
	ครั้งที่ 1 มี.ค. 60	ครั้งที่2 มิ.ย. 60			
EI3.1	44 เสื่อมโทรม	54 เสื่อมโทรม	49 เสื่อมโทรม	49 เสื่อมโทรม	DO, BOD

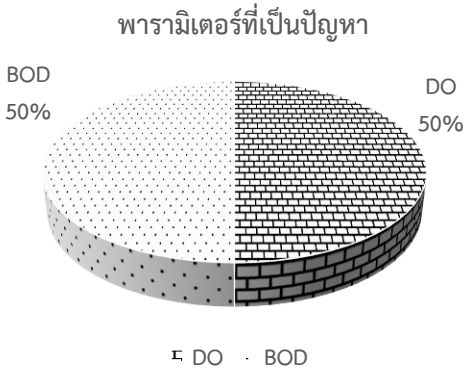

รูปที่ 6-7-1 พารามิเตอร์ที่เป็นปัญหา และส่งผลต่อคุณภาพน้ำแม่น้ำอิง

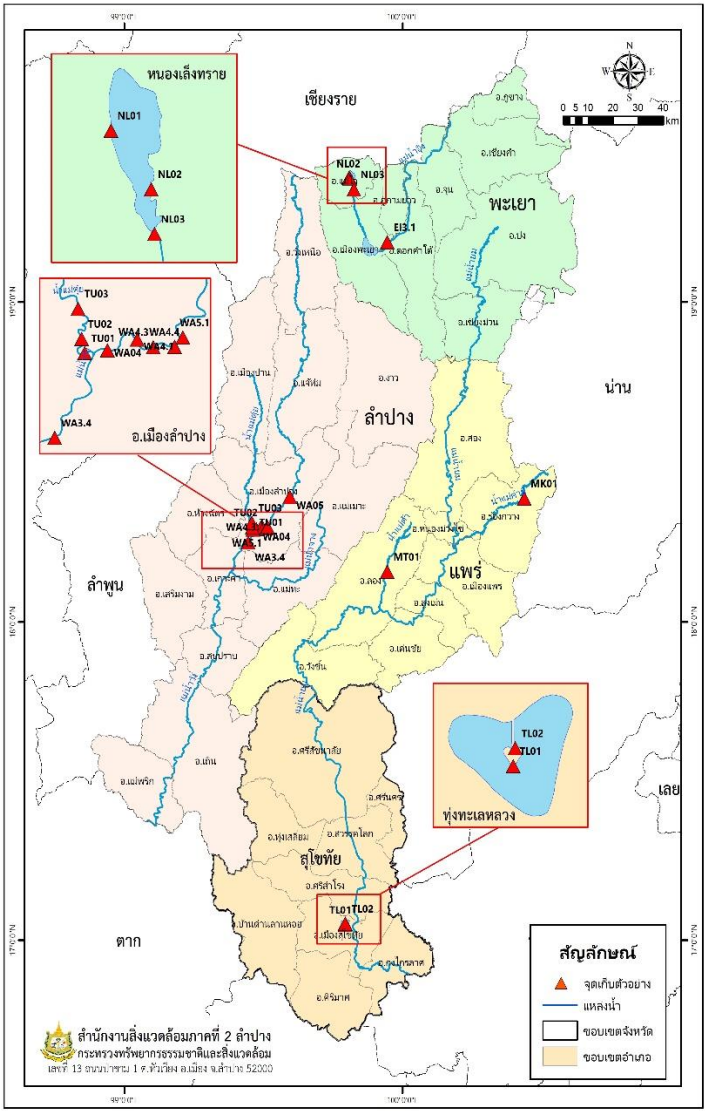

รูปแสดงจุดเก็บตัวอย่างน้ำในพื้นที่พิเศษ

ภาคผนวก

ก. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำ

ข. จุดเก็บและภาพถ่ายสถานีเก็บตัวอย่างน้ำ

ค. รายละเอียดคุณภาพน้ำแต่ละแหล่งเปรียบเทียบกับดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) และแผนที่แสดงคุณภาพแม่น้ำ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

ง. ประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่องกำหนดประเภทแหล่งน้ำในแม่น้ำต่างๆ

หมายเหตุ สามารถดาวน์โหลดรายละเอียดภาคผนวกได้ตาม QR Code นี้

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายอาวีระ ภัคมาตร์
ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง

คณะทำงาน

นางสาวณัฐกานต์ วงค์ฝั้น	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
นายอกนิษฐ์ จันทร์ศิริ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ
นายจักรกริช พรมสอน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม
นางสาวนวพร สายแปง	นักภูมิสารสนเทศ
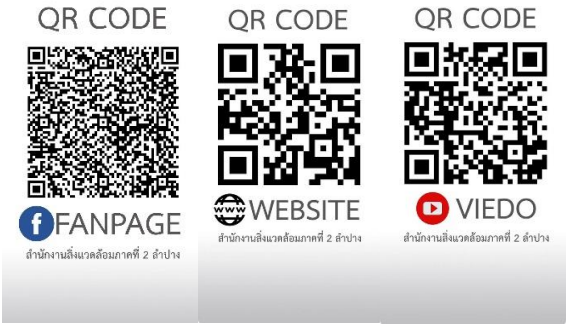
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง
13 ถ.ป่าขาม 1 ต.หัวเวียง อ.เมือง จ.ลำปาง 52000
โทรศัพท์ 0 5422 7201
โทรสาร 0 5422 7207